Ympäristöministeriö
Ympäristönsuojeluosasto
Anna-Maija Pajukallio, Jarmo Muurman

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta,
asunto- ja ympäristöjaosto
6.11.2019

HE 29/2019 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2020

Toimet hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan saavuttamiseksi ja niiden rahoitus (teema 1)

1. KIERTOTALOUDEN EDISTÄMINEN

Kiertotalous on merkittävä keino vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen käyttöä ja monimuotoisuuden heikentymistä. Kiertotalouden ratkaisuilla voidaan mm. leikata teollisuuden kasvihuonekaasupäästöjä noin 50 %:lla vuoteen 2050 mennessä.

EU:lla on ollut vahva rooli kiertotalouden edistäjänä. Komissio antoi vuoden 2015 lopussa kiertotalouspaketin ja sen myötä myöhemmin mm. EU:n muovistrategian. **EU:n jätesäädöspaketti** hyväksyttiin kesällä 2018 ja **kertakäyttömuoveja koskeva direktiivi** (SUP-direktiivi) kesällä 2019. Molempien kansallinen täytäntöönpano on parhaillaan käynnissä. Jätesäädöspaketti kiristää yhdyskunta- ja pakkausjätteen kierrätystavoitteita huomattavasti, mikä aiheuttaa merkittäviä muutoksia Suomen jätehuoltoon. SUP-direktiivi asettaa puolestaan velvoitteita (kuten rajoitukset, tuotesuunnittelu, vähentäminen, tuottajavastuu, merkinnät) tietyille kertakäyttömuovituotteille ja muovisille kalastusvälineille.

Olettavaa on, että uusi komissio jatkaa systemaattista kiertotaloustyötä. Suomen johdolla valmistellut kiertotaloutta koskevat ympäristöneuvoston päätelmät (hyväksyttiin lokakuussa) tähtäävät myös tähän.

Kiertotaloutta on edistetty myös kansallisesti. Sitran johdolla laajassa yhteistyössä valmisteltiin mm. maailman ensimmäinen **kiertotalouden tiekartta** (2016), joka päivitettiin tänä vuonna. Tiekarttaa täydensi Kiertotalouden toimenpideohjelma. Ympäristöministeriön johdolla on valmisteltu **kansallinen muovitiekartta** (2018) sekä laadittu **valtakunnallinen jätesuunnitelma** vuoteen 2023 ”kierrätyksestä kiertotalouteen” (2017). Näiden toimeenpano on käynnissä.

Hallitusohjelman mukaan Suomen roolia vahvistetaan edelleen kiertotalouden edelläkävijänä. Tavoitteena on tehdä kiertotaloudesta uuden talouden perusta. Tämä edellyttää systeemistä muutosta ja uutta ajattelu- ja toimintatapaa kaikilla tasoilla. Vuonna 2020 laaditaan ympäristöministeriön johdolla poikkihallinnollinen, **strateginen kiertotalouden edistämisohjelma mittareineen** sekä koordinoidaan ja toteutetaan kansallisen **muovitiekartan** toimia. Lisäksi kehitetään **jäte- ja tuotetiedon raportointiin** ja seuraamiseen käytettäviä tietojärjestelmiä, joilla voidaan vastata direktiiveistä tuleviin uusiin vaatimuksiin ja parantaa jätetiedon saatavuutta ja laatua, mikä palvelee myös kiertotalouden toimijoita Suomessa.

Ympäristöministeriössä varataan seuraaviin kiertotalouden kohteisiin yhteensä 1,65 milj. euroa v. 2020: kiertotalouden edistämisohjelman toteuttaminen, 0,5 milj. euroa momentilla 35.10.22 (*Eräät ympäristömenot*), jätetiedon raportointi ja tilastointi, tietojärjestelmähanke, 1,0 milj. euroa sekä jätetiedon raportoinnin ja tilastoinnin ylläpitorahoitus, 0,15 milj. euroa momentilta 35.01.01 (*Ympäristöministeriön toimintamenot*).

Näiden lisäksi ympäristöministeriön rahoitusta on esitetty myös ravinteiden kierrätykseen 2,5 milj. euroa v. 2020 ja kehyksessä 1,0 milj. euroa v. 2021 momentilla 35.10.22 (*Eräät ympäristömenot*).’’

Huomattavasti suurempi määräraha kiertotalouden edistämisohjelman toteuttamiseen on osoitettu työ- ja elinkeinoministeriölle, 1,0 milj. euroa vuonna 2020. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan on esitetty lisärahoitusta kiertotalouden kehittämiseen, innovaatioihin, kiertotalouden sekä toimialojen kasvun tukemiseen (25,0

milj. euroa vuonna 2020). Määrärahat siirretään pääosin Business Finlandille (BF) ja VTT:lle. Myös maa- ja metsätalousministeriölle osoitetuilla määrärahoilla tuetaan kiertotalouden tavoitteita kuten ravinnekierron edistämistä ja ruokahävikin vähentämistä.

Muovitiekartan toimenpiteisiin ei ole osoitettu talousarvioesityksessä erillistä rahoitusta. Ympäristöministeriö valmistautui osaltaan muovitiekartan toimeenpanoon ja teki sitä koskevia strategisia rahoitusvarauksia loppuvuodesta 2018. Lisäksi LTAII 2018 sisälsi 0,5 milj. euron lisävarauksen muovitoimiin ja kiertotalouteen. Tätä rahoitusta on käytetty mm. kemiallista kierrätystä, SUP-direktiiviä, mikromuoveja ja muovien tietopohjaa koskeviin selvityksiin sekä muovitiekartan viestintään. Ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja BF:n kanssa on aloitettu neuvottelut tavoitteena hyödyntää BF:lle osoitettavaa kiertotalousrahoitusta muovitiekartan toimeenpanossa mm. muovin talteenoton ja muovia korvaavien ratkaisujen innovaatioiden vauhdittamiseen (kehittämishankkeet, osaamisverkosto). Muovien ja ympäristö- ja terveysvaikutusten selvittäminen ja näitä koskevat ratkaisut kaipaavat edelleen rahoitusta.

2. ILMASTOPOLITIIKKA

Pääministeri Rinteen hallitusohjelman yhtenä keskeisenä ja läpileikkaavana teemana on ilmastonmuutos. Suomi tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivisuutta pian sen jälkeen. Kunnianhimoisen tavoitteen saavuttamiseksi hallitusohjelma sisältää lukuisia toimia, jotka koskevat useita eri hallinnonaloja. Ilmasto- ja energiapoliittinen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista ilmastopolitiikan valmistelussa. Ministerityöryhmää johtaa ilmasto- ja ympäristöministeri Mikkonen ja koordinaatiovastuu ilmastopolitiikasta on ympäristöministeriöllä. Myös seuraavat toimet kuuluvat ensisijaisesti sen vastuulle.

Ilmastolain (609/2015) ohjausvaikutusta vahvistetaan. Lakiin lisätään hiilineutraaliuspolkua vastaavat päästövähennystavoitteet vuosille 2030 ja 2040 sekä päivitetään 2050 tavoite. Ilmastolakiin otetaan uutena elementtinä mukaan maankäyttösektori. HE valmistuu alkuvuodesta 2021. Ilmastopolitiikan valmistelua ja toimeenpanoa tukevia selvityksiä varten on varattu 0,16 milj. euroa vuodessa momentilla 35.10.22 (*Eräät ympäristömenot*). Määrärahaa käytetään sekä ajankohtaisiin selvityksiin että raportoinnin kehittämiseen, ml. ilmastovuosikertomus, kansainvälinen ja EU-raportointi.

Vuonna 2020 aloitetaan keskipitkän aikavälin ilmastopoliittisen ohjelman (KAISU) päivittäminen ja jatketaan samalla jo päätettyjen toimien valmistelua ja toimeenpanoa. KAISU-ohjelma päivitetään uusilla, kustannustehokkailla toimilla, jotta hiilineutraaliustavoite voidaan saavuttaa. Kuntien ja alueiden ilmastotoimia vauhditetaan ja tuetaan hankkeilla. Edelläkävijäkuntien parhaita ratkaisuja levitetään aktiivisesti. Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen on varattu 1,0 milj. euroa vuodessa (vuosille 2020-21) osana keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) toimeenpanoa momentilla 35.10.22 (*Eräät ympäristömenot*). Tavoitteena on taakanjakosektorin päästövähennykset. Suuri osa määrärahasta myönnetään kunnille valtionavustuksina.

Ilmastopaneelin roolia tieteellisenä ja riippumattomana asiantuntijaelimenä vahvistetaan. Paneelin asema on vakiintunut ilmastolain voimaantulon myötä ja paneelin tehtävät ovat lisääntyneet, kun sen tunnettavuus ja asiantuntemuksen kysyntä on kasvanut. Ilmastopaneeli on tuottanut riippumatonta tieteellistä tietoa ilmastopolitiikan valmisteluun ja päätöksentekoon sekä kansalaiskeskusteluun. Uusi ilmastopaneeli asetetaan vuoden 2020 alussa nelivuotiskaudelle. Se jatkaa tieteellisten koosteiden valmistelua ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta ilmastolain suunnittelua ja seurantaa varten. Kansallisen ilmastopaneelin toiminnan tukitaso on yli kaksinkertaistettu, 0,75 milj. euroon vuodessa momentilla 35.10.22 (*Eräät ympäristömenot*).

Eri toimialojen päästövähennysten vauhdittaminen kuuluu usealle eri vastuuministeriölle, joille on myös osoitettu merkittäviä lisävoimavaroja. Ympäristöministeriön vastuulle kuuluu rakennettu ympäristö ja asuminen ja sen osalta talousarvioesityksessä on varattu rahoitusta asuinrakennusten sähköautojen latausinfran rakentamiseen 5,5 milj. euroa v. 2020 ja kehyksessä samoin myös vuodelle 2021 momentille 35.20. *52* (*Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen*). Rakennetun ympäristön osalta merkittävin panostus on asumisen energia-avustus, joka on 20 milj. euroa vuodelle 2020 ja kehyksessä yhteensä 100 milj. euroa v. 2020-22 ja jota haetaan Valtion asuntorahaston kautta. Kiinteistökohtaisesta öljylämmityksestä luopumiseen ei ole osoitettu erillisiä määrärahoja vielä v. 2020, mutta kehyksessä on varattu määräraha 10 milj. euroa v. 2021.